

ANULU FAMILIEI

FOIA BISEPTEMENARIA

PENTRU

TÔTE TREBUIŢIELE VIETEI SOCIALE.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

ANULU I. - 1878.

PROPRIETARU, REDACTORU SI EDITORU

NICULAE FEKETE NAGRUTIU.

I. b. u. f.

GHERL'A si CLUSIU.

IMPRIMARIA LUI JOANU STEIN.

1878.

Verbi, pereti romanesce,
BCU Cluj / Central Dentary Medicine Cluj

G. Gomu

SUMARIULU „AMICULUI FAMILIEI.“

ANULU I. — 1878.

I. Apologia.

Discuțiuni filologice și istorice magiare privitoare la Români. I. Paulu Hunfalvy despre Cronic'a lui Georg. Gabr. Sincai. De Dr. Gregoriu Silasi. 2. 14, 26, 38, 51.

II. Poesie.

	Pagina.
1. <i>Canteculu Gîntei Latine.</i> De Vasile Alecsandri	1.
2. <i>La una Copila.</i> De Petru Dulfu	6.
3. <i>Teatrulu Vietiei.</i> „ „ „	11.
4. <i>Femei'a.</i> De V. R. Buticescu	13.
5. <i>Mum'a Grachiloru.</i> De Petru Dulfu	13.
6—8. <i>Fetiti'a și Amorulu. La o Copila. Pîn' erám.</i> De V. R. Buticescu	25.
9. <i>Adă-mi vinu se bea.</i> De Petru Dulfu	34.
10. <i>Mirii.</i> De V. R. Buticescu	37.
11. <i>Lui Vasile Alecsandri.</i> De D. C. Olanescu	44.
12. <i>Betranidu.</i> De Petru Dulfu	49.
13. <i>Muciu Scerola.</i> „ „ „	57.
14. <i>Bab'a vrojitóre.</i> De J. Grozescu	63.
15. <i>Armatei Romane.</i> De Scipione Jonu Badescu	65.
16. <i>Steu'a Romaniei.</i> De Gr. H. Grandea	65.
17. <i>Despartirea Basarabiei de Romani'a.</i> De Josifu Vulcanu	72.
18. <i>Paz'a Dunarei.</i> De M. S. Regale Dómnea Romaniloru	81.
19. <i>Salutarea Ostirei, Domnului și Dómnei Romaniloru.</i> In diu'a de 8/20 oct. 1878.	81.
20. <i>Lui G. Ventura.</i> De Elen'a din Toporutu	87.
21. <i>Domnule Szolgabiréu.</i> De V. R. Buticescu	90.
22. <i>Doze Fete.</i> „ „ „ „	93.
23. <i>28 Novembre.</i> (Luarea Plevnei). De Vasile Mihailu Lazaru	110.
Afora de acestea mai suntu câteva poesii, rezultate din deslegarea Gacituriloru, dintre cari urmatórele-su întregi:	
24. <i>Necrologulu Basarabiei.</i>	48.
25. <i>Lelea.</i> De V. R. Buticescu	56.
26. <i>Copil'a.</i> „ „ „ „	80.
27. <i>Rug'a Copilei.</i> De Gr. H. Grandea	116.

III. Novele.

	Pagina.
1. <i>Unu momentu.</i> De V. R. Buticescu	7.
2. <i>Calca fericirei.</i> De Alecsandru Onaciu	17.
3. <i>Condamnatulu la Galcere.</i> D. Dr. Hugo Haggendorf, de Jeronimu G. Baritiu	27.
4. <i>Gardist'a.</i> D. Sacher Masoch, de Joanu Budu	42, 58.
5. <i>Monet'a de aur.</i> De Laura	100, 111.

IV. Piese teatrale.

1. <i>Ifigeni'a in Aulid'a</i> tragoedia in 5 acte dupa Euripide, tradusa in viersuri de Petru Dulfu	66, 82, 93, 105.
2. <i>Pe malulu Gârlei</i> comedia intr'unu actu (Resumatu)	90.

V. Datine și Credințe romane.

1. <i>Corbulu.</i> De S. Fl. Marianu	31.
2. <i>Rinduic'a.</i> „ „ „ „	73, 84, 97.

VI. Studii sociale:

1. <i>La cestineca educatiunei și instructiunei femeiei romane</i>	10, 33.
2. <i>Cev'a despre datinile unoru femei europene.</i> De Hygea	70.
3. <i>Lips'a și mediulocela infientiarei biblioteceloru poporale.</i> De Gavrilu Trifu	87.
4. <i>Luxulu femeiei și Zestreca miresei</i> D. R.	96.

VII. Din viet'i'a national-sociala și literaria.

1. <i>Adunarea generala a Asociatiunei transilvane pentru literatur'a și cultur'a poporului romanu</i>	20.
2. <i>Banchetulu arangiatu in onorea laureatulu poetu alu Gintei Latine Vasile Alecsandri</i>	45.
3. <i>Serbatorireu triumfuriloru armatei romane</i>	75.
4. <i>Inaugurarea Comunei Curcanii</i>	78.
5. <i>Dobrogea și Re'ncorporarea ei la Romani'a</i>	112.

7. Revista national-sociala si literaria in toti numerii.

Din această Revista mai deosebit sunt următoarele amenințări: *Congresul internațional intrunit la Parisu. Intrunirea și organizarea Secțiilor științifice ale Asociației transilvane p. lit. și cult. pop. românu.* pag. 1. — *Populația română a Dobrogei. Schimbările teritoriale din Oriente* — 23. *Flori politice* — 24. *Societatea academică română* — 35. *Monumentul marelui român Ștefan Baniștia* — 23, 47. *Societatea pentru fondul de teatru român și intrunirea ei în adunare generală* — 47, 91. *Aniversarea atacului dela Pleșea și a cuprinderii redoutei Grivița peu armată română.* — 47. *Confederațiune contra prostituției* — 64. *Donatoriile Romanilor.* — *Albăta Regală* — 47, 79. *Inițierea încă a două coșune române* — 89. *Lunare'a din Bucur'a* — 132. *Aniversarea caderei Pleșei* — 116.

VIII. Idei și Principia.

- 1—6. Fii onestu și sârguitoriu! Critic'a. Aureol'a. Geniulu. Tăcerea. Distrănu.
- 7—10. Maternitatea. Poesi'a. Universulu. A se lăsa cu nobletia străbunilor.
- 11—14. Memori'a. Intinerea unei greșeli. Respectulu. Idole.

Pagina.		Pagina.
15—22.	Nascerea. Bunulu sântiu. Esteriorulu unei femei. Virtutea—cântu'a. Virturile. Ferieirea. Esiafodulu pentru celu dreptu.	102.
IX. Scanteiutie.		
1—5.	Epistol'a unei femei din America'ă c'atra barbarulu'sen. Unu „Paris” modernu. Pre' cene supera parea? Acusatul'ă c'ă advocatu. Confesarea persoanei	46.
6—8.	Drapturile reciproc ale casatoritiloru. O convenire amorosa'ă inapiedecata. Tradarea p'edepsita.	101.
9—13.	Unu rezervistu și soci'ă'să. Socerulu și ginerele. Negustoria curio'să. Principele Talleyrand și medicii sci. Utilitatea postei	102.
14—15.	„Cărti” și „Cărti.” Cu care e mai bene madame?	115.

X. Diverse.

56.	Anunțuri literarie.	
63.	Gacitori de totu soțulu.	} in toti numerii.
64.	Prenunțareați „Amiculu Familiei.” P'ost'a Redacțiunei.	

BCU Cluj / Central University Library Cluj

AMICULU FAMILIAR

BIBL. CENTR. UNIV. CLUJ

Nr. 776 1902

FOIA BISEPTEMENARIA

PENTRU TOATE TREBUIŢIILE VIETII SOCIALE.

Va eşi în 1/13 și 15/27 di a fie-carui lune. Pretiulu de prenumeratiune pre acestu anu e 1 fl. 50 cr. v. a.
4 franci — lei noi. A se adresá la REDACTIUNEA foiei în Gherla. — Szamosújvár.

CANTECULU GINTEI LATINE.

Originalulu românescu

de
Vasile Alecsandri.

Latin'a ginta e regina
Între ale lunei ginte mari;
Ea pórtá în frunte-o stea divină,
Lucindú prin timpú seculári.
Menirea ei totu însánte
Marenu îndeváta pasii sei
Ea merge 'n capulu altoru ginte
Versandú lumina 'n urm'a ei.

Latin'a ginta-i o vergina.
Cu farmecu dulce, rapitoru;
Strainu 'n cale-i se inclina
Si pe genunchi cade cu doru.
Frumósa, via, zimbítóre,
Sáb ceriu seninu, în aeru caldu,
Ea se oglinda 'n splendidu sóre,
Se scaldá 'n mare de smaraldú.

Latin'a ginta are parte
De ale pamentului comori,
Si multu voiosu ea le imparte
Cu cealalte-a ei sorori.
Dar' o teribila 'n manie,
Candú braçiulu ei liberatoru
Lovesce 'n crud'a tiranie
Si lupta pentru-álu ei onoru.

În diu'a cea de judecata,
Candú façiá 'n ceriu cu Dom-
nulu santu

Latin'a ginta va fi 'ntrebata:
„Ce ai facutu pe acestu pa-
mentu?“

Ea va respunde susu si tare:
„O Dómné, 'n lume cátu am statu
„În ochii sei plini de admirare
„Pe tine te-am reprezentatú!“

Versiunea francesá

de
Natalia Soutzo.

La race latine est la reine
Des grandes races d'ici bas;
Au front elle porte seréne
Un astre aux éternels éclats.
Son destin en avant la jette
Sur le chemin de la grandeur,
Des peuples elle marche en tête
Les éclairant de sa splendeur.

La race latine est encore
La vierge au front charmant
et doux
L'étranger qui la voit l'adore
En s'inclinant a deux genoux.
Sous l'azur plein d'haleines chandes.
La belle an sourire vermeil,
Que baigne une mer d'émeraudes
A pour mirorr son grand soleil.

La race latine, en partage,
A les trésors universels
Qu'avec ses soeurs elle partage
Dans ses élans tout fratelnels.
Pourtant terrible est sa furie,
Quand, de son bras libérateur,
Brisant la dure tyrannie,
Elle lutte pour son honneur!

Au jour de justice divine,
Lorsqu' au ciel le Dieu tout
puissant

Demandera: „Race latine
„Qu' as tu fait sur terre, en
passant?“

Elle repondra toute fiére:
— Tand que j'ai la-bas existé
„Aux yeux étonnés dela Terré
„Seigneur! je t'ai représenté!“

Versiunea italiana

de
Domenico Monti.

Prima fra tutti i popoli
Stà la latina gente,
Regina Ell' e; da secoli
Un astro il piu fulgente
Le cinge il fronte, e nobile
Dall' Orto all' Occidente
Versa una luce vivida
Sull' orme che lasciò.

E incantatrice vergine
La stirpe di Quirino,
Fra lo straniero attonito
Prostrare in uno inchino:
Bella, vivace ed ilare
Nell'aer su o divino,
Si scaldá in sole splendido,
Mar di smeraldo Ell' à.

Latina gente e florida
D'ogni del suol ricchezza,
Che alle Sorelle provvida
Largisce con gajezza:
Ma è nel forar terribile
La tirannia disprezza,
Ed arma il braccio vindice
Quand il suo onor lo vuò.

E allora, nel giorno ultimo
Che ai popoli è serbato,
La stipite de Lazio
Da Dio fia interrogato:
„Nel mondo in tanti secoli
„Che fésti?“ A me fa dato
— Risponderà — „tua immagine
„Rappresentar colà.“

Versiunea latina

de
Demetriu Fekete.

Celebres inter terrae gentes
Tum dites... magnas tam potente
Latina gens adest Regina,
Cui insidet stella divina,
Quae luxit, lucet luce rara
Per secula omnino clara;
Voluntas eius est processus,
Elato suos regit gressus.
Est gentium dux ce erarum
Et vera lux orbis terrarum.

Est virgo pura gens Latina,
Nam mansuetudine divina
Ac est praedita vi Circaea
Omnes dulce incantans ea.
Barbarus... quo illa procedit
Lubens ei genua flectit.
Vivax est, pulchra et serena,
Nam rebus nullis est aegna;
Puro sub coelo, in salubri
Aere et suave-olenti:
Imago illius refracta
Solis radiis. — ut intacta
Virgo — lavatur, ut divina
In aqua maris smaragdina.

Latina gens est et opulens.
Multos thesauros possidens,
In quibus et eius sorores
Habent partes haud minores.
Tirannidem, si est fractura,
Et libertatem defensura,
Tunc est terribilis in ira,
Honestas eius exit pura.

At in extrema illa die
Adsistens Deo de facie,
Interrogata Latina gens:
„Quid fecisti?“ in terra vivens,
Illa respondebit sonore
Et alti-sono cum clangore:
„O Domine! donec in mundo,
In orbe terrarum rotundo,
Eterno pro vero pugnavi —
Devote Te representavi.“

Discusiuni filologice și istorice magiare privitoare la Români.

I. Paulu Hunfalvy despre Cronic'a lui Georg. Gabr. Sineai.

În prezente d'ora despre nece unu poporu lumea nu vorbesce, în proporțiune, atât'a și cu atâtu de viuă interesare, că despre gîntea latină de la Dúnare. Suntu mai multe și diferite cauzele acestei interesări. F'ora indoiéla pre cea mai principale deintre acestea o suminstră tîenut'a amirabile a romanimei transcarpatine sub decursulu actului celui mai de eurendu, abia închiatiu, alu dramei sangerose, ce se numesce „cestiunea orientala.“ Potemu dice: Europ'a numai acumu a descoperitu pre Români. Numai acumu s'a revelatu în ochii lumei uimite vîtaletatea loru straordenaria, capacitatea-le eminentă pre campulu litereloru, că și pre alu on'orei și gloriei militare și alu virtutiloru cetatienesci.

Evenimentele ultime, pare că în adinsu asiá dispuso de man'a Providentiei, aretara în natiunea romana, mai înainte atâtu de reu judecata, una bravura ostasiésca și una barbatia civica și una maturretate politica, de înaintea caror'a amicii nostri au trasaritu de bucuria, éra inimicii au innarmuritu. Si nimene nu póte dice, că Românu, prelanga f'orte pucini amici adevérati, n'ar fi avutu de candu-i și n'ar avé și éstadi inimici destuli preste capu. Aiba! Căce e pré adevérta prein esperientia dis'a lui, dupa carea

„Numai omulu serimanu,
Numai elu n'are dusimanu.“

Nu se póte inse negá, că Romanii descépta dein candu în candu interesarea altoru pop'ora și preste totu a Europei inca și prein pusetiunea și prein pusetiunea loru geografica de cea mai eminentă însemnatate. Minunata a mai fostu mintea politica departe prevediut'oria a Romaniloru antichi! Cătu de bine întielesera eli marea însemnatate strategico-politica, ce o are platoulu transilvanu dominante preste gurile Dúnarei, ale acestui fluviu rege europénu, că chiaia a p'artiloru Europei orientali, cumu o documentara acést'a scambatiósele evenimente seculari încependu în síru de la evulu vechiu și mediu pâna în dílele nóstre! De cí colonizarea acestoru p'arti asiá de colosale, cumu, dupa testimoniele istoriei, d'omn'a lumei Rom'a nu o mai fece în asiá mesura în nece una alta regiune a vastului imperiu romanu¹⁾. De cí faptul, că unde volburóse ale migratiunei popora-loru barbare asiatiche mai tóte si-dau în capete și se frangu în tîenuturile, unde, că se graimu cu poetulu,

Unde Istrulu cu Carpatii
Dau man'a cá fratii.

¹⁾ Dr. Jul. Jung Römer und Romanen in den Donauländern, Innsbruck 1877, pg. XLII. not. 2.: „Mommsen erwähnte schon in seinem Aufsätze über die Arvalbrüder („Genzboten“ 1870. II. S. 174.) der dacischen Kriege als derjenigen, durch welche Siebenbürgen römisch ward, und die den Grund gelegt haben zur heutigen Nation der Romaenen. . . Mommsen wies auf die aussergewöhnliche Art und Weise hin, in der hier vorgegangen wurde. Die Eroberer hätten hier im Gegensatz zu den andern Provinzen „tabula rasa“ gemacht, Colonisten aus allen Provinzen hergepflanzt, römisch-griechische Mischlinge, aber der lateinischen Zunge angehörig. Das habe dann eben auch aussergewöhnliche Folgen gehabt.“ (nämlich: den unausgesetzten Fortbestand des Römertums auf dem Gebiete Alt-Daciens in so ansehnlicher und compacter Masse bis auf den heutigen Tag.)

De cí luptele gigantece, ce se combatura în temporele nóue și cele mai nóue totu pe aceste teritorie ingrasiate cu sangele a atâte miie și milióne de fientie omenesci.

Cosecentiele indegetatei preminentie a teritoriului cestiunatu, care preminentia natur'a i-a datu-o și istori'a i-a atestatu-o, perdurédia pana în tempulu de facia. Dara ce se mai lungimu vorba despre aieptatele cosecentie, despre referintiele sociale-politece actuali ale acestui coltiu de pamentu? Se o spunemu pe scurtu și bine: déca Transilvani'a n'ar fi Transilvania, la momentu ar fi pace și n'ar mai esiste cunoscutele încordări regretabili între principalile poporatiuni, ce o locuescu? Transilvani'a cu manósele siesuri învecinate, preste carile se inaltia maiesstatecu coron'a muntiloru ei opulenti în auru și alte avutíe immense ale naturei, a fostu și este adevératu m'èru alu Eridei între pop'ora-le, cari avura — unele norocirea, altele nenorocirea — de a face mai de aprópe cunoscintia cu dins'a.

Tienumu și de lipsa și folositoriu a face aceste scurte premise. Pentru ce? Pentru că ele, asiá credemu, ne desvelescu unu motivu și temeiu mai aduncu alu inmultiteloru discusiuni literarie acusi mai calme acusi mai vehementi, ce literatorii gintiloru învecinate au colocut'orie cu noi Romanii încinsera în epoc'a nóstra asup'r'a originei, descendentiei, datineloru, limbei, literaturiei nóstre, scurtu: asup'r'a a totu ce e românescu. Ar trebui c'èderéptu se ne bucurámu dein anim'a de atáta interesare a strainiloru de noi; nece acea n'amu poté-o luá în nume de reu, déca unu scrietoriu séu altulu, tractandu despre noi, mai comite ici cóle vrendu nevrendu și câte una eróre; căce cui dein moritori i-s'a datu a scire tóte?! Cui se nu i-se temple a face și preste voi'a sa câte unu gresiu, mai alesu în agrulu pana eri-alalta p'ací cu totulu paraginitu alu lucruriloru și cestiuniloru sociali, politice, literari și de câte alte soiuri, privit'orie la Români?! A gresí dara si pe acestu terimu e lucru omenescu, veniale („errare humanum est“). Candu inse cineva în locu de strinsa obiectivitate, în locu de sincera iubire și scrutare a adevérului, în lipsa de argumente plausibili pentru obiectulu ce tracta, ce apera ori combate, si-íea refugiu la nesca iusióre persiflári triviali: ést'a, că se nu dicemu mai multu, e celu pucinu nedemnu de scientia.

Amendóue soiurile de scrieri și scrietori ocure éstadi Romaniloru în cestiunile, ce i atingu. Unii gresiescu contr'a loru cu buna, altii — și nu pucini — cu apríata rea credentia. Detorinti'a nóstra facia cu ambe clasile e invederata: pre celi-a avemu se-i îndereptámu, pre cesti-a se-i chiamámu la ordine. Interesele nóstre cele mai vitali rechiamá și pretindu imperiósu, se se sufulece totu natulu románu, ce scie portá și manuá p'én'a intru aperarea aceloru sante interese românesci; mai vertosu, căce pop'ora-le, de candu e lumea, mai multe au eluptatu cu mintea, decátu cu forti'a bruta.

Éca ce ne îndemnă a ne impune inși-ne sarcin'a de a urmări și aretă în ședentiele secțiunilor filologice și istorice ale „Asociațiunei“ noastre, ce scriu dein candu în candu corifeii literaturii magiare în cestiuni filologice și istorice despre noi.¹⁾ Nu că dora ne amu tiené competenti de a lamuri tôte, de a dá pieptu cu tôte, de a respunde la tôte argumentele și obiecțiunile, câte în scriptele acestor'a relative la Români se aduc contr'a și pentru. Nee în vîșu nu ne trecu prein minte, de a ne tiené umerii debili de umerii unui Atlante; căce atari umeri s'aru recere la acést'a. Cu totulu deincontra: aretările noastre dorim se fia mai multu numai unu avîșu scrietorilor rom., pentru că ceea ce n'oué ne-ar scapá dein vedere, aceea ochi mai ageri și minti mai ascuțite și pene mai esercetate se suplenéscă, pana la perfect'a stabilire a adevurului și pana la deplina demascare a mîntiunei și relei yointie.

Și acum la lucru, cu Domnedieu santulu! Incepemu cu Paulu Hunfalvy, dupa care voru urmá Ant. Edelsbacher, Aladar Szántay²⁾ și alții în ordine.

Academiculu magiaru Paulu Hunfalvy de vre unu dieceniu încóce, că se usămu de una spresiune cam triviale romanéscă, se fréca desu de Români. Pre campulu limbistecei uralo-altaice dînsulu trece de autoretate. Nemultiamitu cu atát'a elu ambițiunédia a culege lauri și pe terimulu limbei și istoriei române. Recensă derept' acea în 1867, séu mai dereptu graindu, aretă pe seurtu și fóra multa critică, publicului literatu magiaru cuprinsulu cunoscutelor serieri ale academicului vîșesu Robertu Roesler despre Români³⁾, acceptandu fóra picu de critica parerile acestui-a și formulându-le în n'oué corolarie. Deîntre aceste alu doile dice, că „Olachi se numescu pre sene Rumuni (sic), cumu se numescu pre sene și Neo-grecii și Bulgarii⁴⁾, pentru că au fostu supusi ai imperiului románu, adeca bizantin“, de unde adeca Romanii, dupa Roesler și Hunfalvy, numai în secl. XIII. migrara în tiențurile dein stang'a Dúnarei. Alu cincile corolarii: „Transilvani'a și principatele danubiane nu su provincie române, ci în parte mai târdiu romanisate, fiendu continuetatea locuitorilor romani intrerupta în restempu de una mîia de ani.“ Alu șeptele: „starea nomada a Românilor și latirea lor neoserbata în state já culte și ordinate esplica esistenți'a lor fóra de derepturi în Transilvani'a.“⁵⁾ La atari serie-

ri și corolarie póte se ne întórcemu cu alta ocașune. De curendu apoi mai disertă Hunfalvy în gremînu academiiei științifice magiare despre limb'a rom., despre „Istoria critica a Romanilor“ de Hasdeu, și despre „Cronic'a Romanilor“ de Sîncei. Se ne întretienemu éstadata cu acést'a dein urma.

Premitemu, că atari tractate mai notabili, esite dein pén'a eruditilor magiari, se publica de comune și în vre un'a dein asiá-numitele limbe universali. precumu franceș'a, german'a scl. Esiste de vre doi ani inea și una fóia, „Literarische Berichte aus Ungarn“⁶⁾, întemeiata anume cu scopu, de a incunoscentiá pre Europ'a civilizata despre mîșicamentele mai momentóse literarie și culturale ale națiunei magiare.⁷⁾ Chiaru și lucubratiunile „Museum transilvanu“ (Az erdélyi muzeum évkönyvei⁸⁾) esu în parte și macaru în extractu totodata și în limb'a germana. Prein urmare n'oué, sub pedéps'a periclitarei esistenței noastre natiunali, nu ne este iertatu a ignorá lucrurile, bune rele, ce scriptorii sororei națiuni unguresei le respandescu despre noi în lumea mare; nu ne este iertatu a remané nepasatori, déca eli ne infaciosiédia ochiloru Europei civilizate asiá cumu ne-a facutu bunulu Domnedieu, în tipulu nostru geniunu, sanetosu, románu verde că stasiarulu, au deincontra cu una fisionomia deformata, schimosita, schidóla, demna ori de risu ori de compatimire.

Dupa acestea se vedemu, cumu se nevoiesce a ne infaciosiá H. în tractatulu séu despre Cronic'a lui Sîncei? Se vedemu, cunóșce dînsulu limb'a, istoria, trecutulu și presente și alte referenție ale Romanilor, de a caror scarmenare se apuca cu manifesta incredere-de-sene? Respun-

¹⁾ Scopulu se exprima în langula titlu, ce-lu avemu înainte-ne numai italianesce: Raggugli letterarii dall' Ungleria, ossia Relazione dell' operosità dell' Accademia ungh. delle scienze, e delle sue commissioni, del Museo nazionale ungh., dell' Accademia Kisfaludy, dell' Accademia di Storia, di scienze naturali, e di altre dotte Accademie ed Istituti, come pure di singoli autori. Sotto la direzione di P. Hunfalvy, socio ordinario dell' acad. ungh. delle scienze, e delle più altre società, Budapesto e Lipsia 1877.

²⁾ Despre nr. 1. alu periodiculu „Liter. Berichte aus Ung.“ fóia „Rivista europea, rivista internaz.“ dein Florentia, 1877. fasc. dein 1. sept. pag. 940. se respica asiá: „Dieci anni fa ó giú di lì, s' incominció a pubblicare a Lipsia una „Ungarische Revue“, che mirava essa pure a diffondere in Germania la conoscenza della letteratura ungherese. Essa era diretta da un filologo di grido, il prof. A. M. Riedel; ne uscì un solo volume e poi la Rivista morì per così dire nelle fasce. Se gli editori del „Literar. Berichte“ vogliono che la nuova Rivista abbia miglior sorte, faranno bene ad omettere nell' avvenire tante cicerelle, che non hanno veruna importanza, ed a darsi premura, che i fascicoli seguenti riescano un po' più importanti, che non è riuscito il primo.“ Se vedi in se minune! Acela-si recensente italianu, Scartazzini, e formalu innamoratu în nr. 2. alu cestiunatulni periodicu „Liter. Berichte aus Ung.“ în nr. dein 1. nov. 1877. pg. 538 dein „Rivista europ.“ dice adeca: „L'articolo del direttore della Riv. ungherese, P. Hunfalvy: „Ungheresi e Rumelioti“ (adeca Români) è un ragguglio critico di due lavori sulla Rumelia, pubblicati ambedue l'anno scorso da M. G. Obédenaire e da M. Lesage... L'articolo contiene una splendida e magistrale confutazione dei sogni e delle fantasie del chauvinismo de' Rumelioti. L'autore attinge precipuamente all' opera del tedesco R. Roesler, il quale ne' suoi „Studj rumelioti“ distorse una volta per sempre le belle illusioni di grandezza romana, alle quali si abbandonano tanto volentieri i sedicenti nepoti di Trajano etc.“ Totu asiá, dupa Scartazzini, a probatu H. „con argomenti che non ammettono replica“, contra lui J. Jung, că Romanii numai în secl. XIII. au immigratu în Trani'a și Ungari'a. Avîșu istoricilor rom! Avîșu și societatorilor nostre, de a ne întemeiá organe și pentru strainetate, déca nu vremu, că opiniunea européna se fia în privinti'a nostra sedusa prein câte verdi și uscate, respandite de adversarii nostri seculari!

³⁾ Tractatulu de facia se scrisese pentru ședenti'a de constituiare a secțiunilor științifice ale „Asociațiunei“, tienuta în 10 juliu a. c.; dara dein mai multe cause nu fu prelesu.

⁴⁾ Szántay Aladar A romanismus. Cu bucuria vedemu, că broșura acést'a, plena de neadeveruri reutatósa, o scarmena já ceneva în „Observatoriulu“ dein Sabiu, nr. 50-52.

⁵⁾ Aceste serieri suntu: a) Das vorrömische Dacien (Sitzungsberichte der philos. histor. Classe der kais. Academ. d. Wissensch., Wien 1864. B. XL.); b) Über die griech. und türkischen Bestandtheile im Römianischen (Sitzungsberichte, 1867. B. L.); c) Dacier und Romänen, eine geschichtliche Studie (Sitzungsberichte, 1866. B. LIII.). Aceste le recenséa Hunfalvy în Nyelvtudományi közlemények, kiadja a magyar tudom. académiá. Pest, 1867. pg. 125. s. u. Altcuma studiele sale prememorate, cu alte analoge, denou prelucrate le edede Roesler sub titulu: „Römianische Studien.“ Wien 1871.

⁶⁾ Hunfalvy P. Nyelvtud. közlemények, Pest 1867. pg. 148: „Az oláhok nomád állapotja és észrevétlen terjedése már mívelt és államilag rendezett tartományokban fejt meg jognélküli voltukat Erdélyországban.“

dia cestiunatului lui tractatu. In acest'a H. nu scie nece ce'a ce scie și celu mai simplu crestinu dein terele aceste, cumu că Gabriele nu e Gregoriu, și Gregoriu nu e Georgiu, ci face dein Sincal Georgiu Gabriele (cestu dein urma numele calugherescu alu memoritoriului istoricu rom.) „Sinkal György Gergely“, și dein Gregoriu Ghie'a, principele Moldaviei pre la 1853, „Ghika György.“

Indata apoi esordiulu recensiuinei sale H. lu incepe cu una deridere a scrietoriloru rom., afermandu, că presiedentele Societatei academice romane, fericitulu J. Eliade, in siedent'a dein 14 sept. 1869 a societatei ar fi eschiamatu: „Domni miei, ésta-di e dfoa cea mare, in carea se eternédia memori'a lui G. Sincal, unui dein celi mai mari Ramni (Ramnes), martiru alu romanismului;“ spre acést'a H. si-iea ostene'la de a citá și pre Liviu,¹⁾ cá cu elu se si-ilustre si probédie afermationea că Romanii s'aru fi deducendu pre sené dela Ramni, și deci si-bate jocu de dinsii, căce pre candu nece unu literatoriu latinu n'ar fi cutediatu fóra a se face de risulu lumei a deduce pre Cicerone au pre Juliu Cesare de la tribulu Ramn'a anteromulianu, Románii moderni nu se sfiescu a se numi pre sene și a numi pre istoriculu loru Sincal „roamna.“²⁾ De unde óre asiá colosali neadeveruri? Dein una simpla érore tipografic'a, și apoi — cauta se o spunemu verde c'iaru și faciá de unu academicu — dein ignorantia crasa in lucruri romanesce. Prelaudat'a eschiamatiune a lui Eliade se tipari adeca cu scambarea loculu a dóue litere nenocenti, punendu-se „Roámni“ in locu de Románi. Éca la ce se reduce lucrulu! Éca ce i fece atátu sange reu lui H.! Déca domni'a sa ar posedé macaru cele mai elementarie eunoscientie dein fonetismulu limbei romanesce, ar scé, cá dein lat. Ramna séu Ramnes Románulu nece-odata n'a facutu și nu face „Roamna“ și „Roámni.“ Dá, Románii moderni — ori i place ori nu-i place domnului H. și consoci — si-deducu fóra indoie'la originea de la gloriosii domnitori de adunaóra ai lumei, de la anticii Románi, fóra privire inse, cá triburile Ramn'a, Titiensii, Lucerii și alte poporatiuni stravechie italice in ce mesura concursera la formarea acelu poporu gloriosu, și prein dinsulu la alu nostru. Numele, limb'a, datinele, intréga fienti'a nóstra deimpreuna cu istori'a nepartiale ne costringu a ne face acésta originatiune, fóra carea inceputulu poporului latinu de la Dúnare și Carpati ar remané enigm'a enigmelor.

Inca mai cornurata e asertiunea academiculu magiaru, cumu că Tempea in gramatic'a sa edata la Sabiiu in 1797 ar fi sustienendu, cá limb'a romanésca e limb'a dein vechii Ramnes.³⁾ Mai cá ne-amu poté remasi, cá H. n'a vediutu vreodata cu ochii sei gramatic'a lui Tempea, ba dóra nece eronic'a lui Sincal; celu pucinu tóta recensiuinea acesteia e facuta in ordinea opului și dupa opulu regretatulu A. Papiu Harianu despre „Viati'a, opurele și

ideele lui G. Sincal“, in care e impartasita și precuventarea gramaticei lui Tempea. Cu atátu mai puçinu a venitu H. in atingere cu alte producte ale literaturii rom.; căce de ar fi venitu, n'ar fi incareatu tóta culp'a de a ne fi dedusu de la Ramnes, prelanga fericitulu Eliade, singuru numai in spatele bietulu Tempea. Adeca ce díce meritulu candva directoriu alu scóloru natiionali romane gr. or. dein Trani'a in gramatic'a sa? O avem deschisa deinainte-ne, amu resfoitu-o de la unu capetu la altulu. Éca aci dein prefatiunea acesteia enunciatiunile cele mai suspecte de ramnismu: „Limb'a nóstra romanésca a fostu cea vechia rómilenésca;“ „pána candu a státu Daci'a cu legiónele rómilenesci, care imperatoriulu Troianu le-au adusu in Daci'a, sub sceptrulu imperatiei rómilenesci, Románii romanésce séu rómilenescce au vorbitu;“ „cu greu este și va fi a aduce limb'a acést'a romanésca in curatieni'a și originalulu ei, adeca in limb'a vechia romanésca, căce de ar aduce-o cineva in curatienia, ar fi tocmá latinésca și italianésca.“¹⁾ Asiá dara pre H. lu seduse numirea Romániloru anticii slavica Rómle'nu,²⁾ usetata in literatur'a romána mai vechia, alesu baserecésca, și intrata in acést'a prein traducerea mai multoru dein primele carti romane dea dereptulu depre slavonia. De scieá acést'a recensentele H., nu ne prindemu cá nu si-ar fi proptitu asertulu despre ramnismu cu mai multe dieci de autori rom., căce ar fi avutu de unde citá in voi'a cea buna.

De aci incolo H. iea, in ordinele memoratei monografie a lui A. Papiu Harianu, antáiu epóc'a, in carea a traitu Sincal, și pe Romanii celi mai insemnati de pe atunci. In acésta parte recensentele mai in prima se impedece in ace'a, cá Papiu numesce limb'a romanésca, se intielege cu órecare poeticitate a stilului, limb'a Romei. „In ultimii ani ai secului trecut... deinceóce și deinceolo de Carpati clasea intielegente a Romániloru parasise demultu usulu limbei Romei,“ suntu cuventele lui Papiu. „In acést'a inea (cá și in originatiunea de la Ramni), cumu vedemu, despare distant'i'a etnografica,“ oserba sarcasticu H. „Cumu cá limb'a valaca e limb'a Romei, dupa privintiele scrietoriloru románi se intielege de sene; ba dinsii invétia, cá nu limb'a valaca, ci limb'a lui Cicerone, a literaturii, s'a scambatu, éra Valaculu a pastratu curata curatiéa limb'a antica strabuna; cádi Sincal e unulu de-intre Ramni, cari traise inainte de Romulu scl.“³⁾ Reflesiunile sale, nu lipsite de unu anumitu tonu satirico-sarcasticu, H. si-le radíma pe dis'a lui P. Maioru: „Clavim suppedito, qua penetrabilia vocum reserantur, pluresque proprietates, quae hodie in docta sive grammaticali lingua Latina vix aut ne vix quidem visuntur, apud Valachos hodieum vigere detego, ita ut vix dubitari possit, lingvam Valachicam longe antiquiorem esse M. T. Ciceronis aetate, qua docta sive grammaticalis lingua Latina ad supremum culmen perfecta est. Ex quo prono alveo

¹⁾ Livius X, 6.: „Suum inter augures constat, in parem numerum debere esse, ut tres antiquae tribus: Ramna, Titienses, Luceres suum quaeque augurum habeant.“

²⁾ Úgy leghivebben jellemezvén a „roamna“ ot, mint az akadém. elnök oláhos kiejtésével nevezi.

³⁾ „A rumun nyelv arégi ramnes-beli nyelv, úgymond Tempe.“

¹⁾ Radu Tempea Gramatica romanésca, Sabiiu 1797; precuvent.

²⁾ Fr. Milkosich Die slav. Elemente im Rumun. (Denkschr. der kais. Akad. der Wissensch., B. XII. 1862), sub. v. „Rimlianin.“

³⁾ P. Hunfalvy. Századok, a magy. történelmi társulat közlönye, Budapest 1878, pag. 348.

fiuit, Valachicam lingvam Latinis sive Romanis dialectis, utpote Hispanicae, Gallicae et Italicae modernae antecellere vetustate.¹⁾

De n'amu fi vediutu dein cele precedenti, pana unde ajungu cunoscintiele lui H. despre limb'a și lucrurile rom., n'amu precepe, cumu de s'a potutu impedecă in citatele enunțiatuni ale lui P. Maioru și Papiu Ilarianu. Pentru că cumu că limb'a romanésca e un'a dein limbele Romei, este adi necontestabilă. Dupa ce marele maestru alu romanistecei, Frid. Diez, i asemnă loculu cuvenitu intre sororile neolatine că unei fiice genuine și egale inde-reptafite a mamei române (ebenbürtige Tochter der römischen Mutter),²⁾ omu de scienti'a seriôsa nu se mai indoiesce despre acést'a. Ace'a inca nu suferă indoiela, că limb'a noastră posiede mai multe proprietăți („plures proprietates“ se respica esactu, netedu și lamuritu P. Maioru), cari proprietăți, adeva cuvente singurite, frasi, și alte peculiaretăți fonetice, gramatecali și sintacteece in limb'a literaria seu gramaticale dein etatea lui Cicerone seu etatea de auru a latinetatei nu se afla; dara fiindu că celu pucinu una parte dein acele proprietăți se gasésc in scrietorii latini anteciceroniani mai vechi și mai populari: de aci filologi'a cu dereptu cuventu conchise, că primulu sorgente alu limb'e dacoromane cu alu sororiloru sala neolatine deimpreuna e stravechi'a limb'a latina poporale, rustica, vulgaria, éra nu latin'a clasica, carea si insasi procese și se desvoltă dein latin'a poporale, precumu ésta procedere dein graiulu poporului e lucru constatatu despre tôte limbele literarie dein lume.

Acéstea odata stabilite, urmédia pré firesee dein ele mai vertosu trei corolarie. Corolariulu primu: limb'a romanésca in sensulu indegetatu și in partea ei indegetata se aréta aievea mai vechia decātu latin'a literaria, clasica. Corolariulu alu doile: deórace romanésca a pastratu cestiunatele și alte elemente limbali in formamai stravechia și mai originaria decātu sororile italiana, ispana seu plane portugesa și francesa, de ace'a P. Maioru cu totu dereptulu a potutu afermă, că ea se aréta mai vechia decātu aceste sorori; de unde unii filologi, bunaóra Anglulu Bruce-Whyte, nu dubitara a numi limb'a rom. chiaea limb'eloru romanice.³⁾ Alu treile corolariu: forme cá p. e. numenativulu *lente*, *mente*, *lacte*, etc.⁴⁾ in scrierile unui Eniu, Terentiu, Plautu și alti scriptori anteciceroniani, fiindu invederatu mai departe de numenativulu clasicu latinu *lens*, *mens*, *lac*, și mai aprópe seu p'aci identicu cu numenativulu romanescu *lente*, *mente*, *lapte*, e nenegabilă, că in de acéstea și in alte asemeni nu noi Români, ci scrietorii latini clasiei scaimbara formele stravechie ale limb'e lat. rustice; ce'a ce altcumu marturescu sinceru și eli insii, intre dinsi Cicerone, carele ne spune, că in ju-

neti'a sa facea viersuri cu *torvu*, *vultu*, *principibuque* in locu de *torvus*, *vultus*, *principibusque*,¹⁾ va-se-dica latin'a popularia dein dilele lui reieptă consunele finali intogmai cumu le reieptă d-roman'a pâna in dioa de adi; dara marturescu și recunoscă și celi mai multi filologi romanisti dein presente, deintre cari pentru straini citămu pre uniculu dr. Aug. Fuchs,²⁾ celu ce in acestu respectu resume pre mai toti celi-alalti, éra pentru Români pre ilustrulu nostru Cipariu³⁾, carele in opulu seu nemoritoriu și, dupa noi, celu mai principale intre tôte opurile lui pretiôse, intitulatu „Principia de lingua și scriptura romana,“ desvoltă acésta tema cu una eruditune dein cele mai vaste și profunde.

Aice oserbămu prein trécatu, că acumu memoratii doi filologi, Fuchs și Cipariu, apertienu clasei ce aferma, că literatorii latini ai erei de auru, dein unu zelu escedente de a imită intru tôte pre Greci, primira de la avesti'a mai multe termenatiuni casuali și alte forme gramatecali, sintactice și poetice, pre carile limb'a latina poporale nu le aveá; și in adeveru acelu zelu de imitare cam escedente și unele urmări ale lui nu se potu negá in clasicii latini. Inse una alta clase de filologi, cu totulu in opusetiune cu cea de antăiu, nu acépta parerea predefasiorata, ci sustiene, că latin'a fiindu intogmai fic'a sanscritei cá elena, terminatiunile lat. *us*, *es*, *is*, *um*, *em*, *buz*, etc. chiaru asiá se deriva și se potu splicá dein primitiv'a limba ariaca, cá și respectivele terminatiuni ale elenei, fóra a fi lipsa de impromutări facute de limb'a lat. de la cea elena, cari ambe limbe intr'unu cursu de desvoltare fireasca ajunsera in stadiulu limb'e lui Homeru și respective a lui M. T. Cicerone. Pe care parte e adevéru? Noi credemu, că și una clase și alt'a are dereptu in parte, și n'are dereptu in intregu. Noi credemu, că se ne respicăm opinionea aice câtu mai pe scurtu, că in epoc'a candu limb'a lat. ajunse a se face literaria și a se inavutí și cultivá in modu mai insemnatu, terminatiunile ei erá dejá multu mai tocite decātu ale elenei, cam asiá de tocite, cumu nile aréta alocurea limb'a lui Eniu și a celoru-alalti scrietori lat. mai vechi; dara remasitie ale aceluor termenatiuni intregi totu se mai sustieneá ici cóle prein anghiurile vastei Italie. Deci literatorii lat. clasiei — concedemu, că nu pucinu amoresati de formele incantátorie ale elenei — incepura a si-modelá limb'a dupa acést'a, dara nu impromutandu forme deadereptulu de la acést'a, ci recurendu la limb'a latina istorica, pastrata in cestiunatele termenatiuni sporadicu prein vechiele dialecte italice. Acést'a e și fi demersulu naturale alu formatiunei veri-carei limbe literarie. Asiá facemu noi D-romani chiaru in tempulu de fația, recurendu la limb'a-ne de inainte cu trei cente de ani; și pré bine facemu. Asiá fece și face — cá se aducemu in grati'a lui H. esemplulu celu mai palpabile — chiaru limb'a magiara, adoperandu-se a resuscitá, precumu

¹⁾ P. Maioru in pefat. Lexic. Bud. dein 1825.

²⁾ Frid. Diez Grammat. der romanischen Sprachen, 3. Aufl. Bonn 1870: I.

³⁾ Bruce-Whyte Histoire des langues romanes, Paris 1841; II.

⁴⁾ T. Cipariu in Principia de lingua și scriptura rom. Blasiu 1860, aduce numerós de acéstea dein tôte părțile gramatecei. Cfr. P. Maioru in tractatulu de ortografi'a rom.

¹⁾ Vedi și pe Quintilianu, Priscianu și alalti gramateci vechi latini.

²⁾ Dr. Aug. Fuchs. Die romanischen Sprachen im Verhältnis zum Latein., Halle 1844.

³⁾ T. Cipariu. Principia de lingua și script. rom., Blasiu 1860.

in parte i și succese a le resuscită, formele gramaticale *and, end, va, ve*, (p. e. *adandok, kezdendek: advák, kezdvék*.) și alte forme mai numeroase și încă mai numeroase cuvenite antice au cu totul obsolete în graiul poporului magiaru.¹⁾

Dupa această digresiune cam lungă se reapucămă firul recenziunii hunfalvyane.

Se supera H. căce Papiu Ilarianu în mai desu amintitulul său opn dice, că pre cându în ultimii ani ai seculului trecut se cutremură pământul sub pașii giganticei ai Latinilor de în apus, pre atunci coloni'a romana trăianida în Daci'a superioară eră ingenuchiată și strivită sub Goti și Huni. Nu néga faptul, căce nu-lu pôte negá, numai numirile de Goti și Huni par a nu-i placé, căsi cându Gotii n'aru fi fostu de în strabunii Germanilor și deci și ai Sasiloru transilvani, și căsi cându nu chiaru Magarii însi-si s'aru mândri cu descendentii'a-le, firesce mediata, de la selbaticii Huni!

Mai departe la începutul opulii seu Papiu Ilarianu dîse, că revoluțiunea cea mare franceză, revoluțiunea cea mai însemnată în viați'a omenimei, prochiamandu derepturile omului și ale poporului, această opera mare eră reserbata, că totu ce e mare, gîntei latine, pentru că ei Jupiter a destinat imperiul lumii: „imperium sine fine“²⁾. „Decă dara stă aceea, replica cu sarcasmu H., că romanimea în Daci'a superioară eră ingenuchiată și strivită sub Goti și Huni, unde remane acela „imperium sine fine?“ La această replica și întrebare răspundem înainte de tóte, că H. dupa manier'a sa predilectă întórtoca apriatu lucrulu, sarindu de la marea gîntei seu familia de popóra latine, carei-a Papiu Ilarianu aplica viersulu virgiliianu, la una mica partecica strivită a acelei gînti, la națiunea romanéscă; deci sarcasmulu lui în această direcțiune n'are base și îndereptate, e luat de în ventu și se légana în ventu. Éra apoi că marea gîntei latine de vre două mîie de ani încóce pana în tempulu de față la ocasiunea a mai tóte evenimentele grandioase seculare ale omenimei într'adeveru a avutu și are imperiulu celu mai sublim alu lumii, imperiulu minții, rațiunii, ideelorumanitarie și civilizatórie, încependu de la legelatiunea de modelu antica romana, dechiarată „ratio scripta“, pana la derepturile omului și ale poporului prochiamate de marea revoluțiune franceză, și pana la templementele cele mai prospete abii închiaiate: la acést'a celu mai bunu răspunsu lu pôte dá lui H. istori'a nepartinitórie a demersului culturalei și civilizatiunii europene. Acést'a lu va invetiá, de e primitoriu de invetiatura, precumu că Papiu Ilarianu alu nostru nu fóra temeiu a potutu dice, că popóra-loru de stirpe hună a fostu pastratu ceea ce aieva e mare în dezvoltarea umanetatei, și că laureatul nostru poetu Alesan-

¹⁾ Pentru resuscitarea acestor'a și eliminarea strainismiloru zelédia cu deosebire fói'a filolog. „Magyar nyelvör“ de în Budapest'a.

²⁾ Virgilius Aeneid. I, 276—279. Jupiteru profetiesce Venerei:

„Romulus excipiet gentem et Mavortia condet,
Moenia, Rozanesque suo de nomine dicet.
His ego nec metas rerum, nec tempora pono;
Imperium sine fine dedi.“

dri nu fóra temeiu a espresu deuna-dí, în aplausulu lumii latine, același adevéru istoricu în tóta întinderea ideei, cantandu:

„Latin'a gînta e regina
Intr'-ale lumii gîntei mari;
Ea pórta 'n frunte-o stea divină,
Lucindu prin tempii seculari.
Destinulu ei totu înainte
Maretiu îndrepta pașii sei:
Ea merge 'n fruntea altor' gîntei,
Versandu lumina 'n urma ei.“¹⁾
(Va urmá.)

Dr. Gregoriu Silast.

La una Copila.

Nu ai frumsetia rara, nici haine lucitórie,
Si totusi esti placuta la toti cá si o flóre.
Nu ai cultura 'nalta si-averi mari, copilióra,
Si totusi, cá pe o dina din ceriu, toti te adóra.
Cum pôte fi acést'a? cum esti asié fericé?
Asié se 'ntréba 'n sine a tale june-amice.

Că n'ai frumsetia rara si gratii rapitórie,
Că nu porti haine scumpe: cum potu se dica óre?
Suntu flori se aiba 'n lume mai magica frumsetia,
Că roselo pudórei ce creșcu pe a ta față?
Si este vre o haina mai scumpa pe pamentu,
Că hain'a inocintei, ce tu porti, angeru blandu?...

O! draga copilióra! nu splendid'a colóre:
Mirosulu dá dulcétia si farmecu la o flóre!
Nu pomp'a din afara, nu recele vesmentu,
Aprinde 'n animi foculu amorului celu santu!...
Blandéti'a, fragedimea lipsita de 'ngámfare,
Candórea, bunatatea, ce sufletulu teu are,
Virtutea si iubirea curata angeréscă,
Modestí'a ce siede pe față t'a ceréscă:
Suntu pentru o copila podóbe mai frumóse
De catu ori ce frumsetia si haine pretióse.
Frumseti'a far' de-aceste, si-ori-ce vesmentu pomposu
E cá-si-acele rose, ce n'au nici unu mirosu.
Ce simpla e colóreá micutiei filomele!
Dar' este mai iubita cá ea 'ntre paserele?

Că tu nu ai cultura si bunuri numeroase:
Cum potu se dica óre amicele-ti gelóse?
Nu ai, e dreptu, cultur'a, ce i dicu adi multi: „cultura“
A t'a placuta scóla a fostu simpl'a natura;
Nu scii despre sciintie vorbi si despre arte,
Nu scii de prin romanuri citá fara de carte:
Dar' scii a casei lucruri, scii totu ce se recere
In cerculu familiei se scie o muiere.
Parisulu, Vien'a, Londr'a n'ai fostu se le privesci,

¹⁾ V. Alexandri „Canteculu gîntei latine“, premiatu la adunarea de în estu anu a „Societatei limbelor lat.“

Nu scii vr'o siese limbé streine se vorbesci:
Scii inse dulcea limba a scumpei tale ginte,
Ai anima nobila, ce scí simți ferbinte:
Si fora de aceste ori ce 'nalta cultura
E sóre tristu de érna, ce nu are caldura.

Nu ai argintu si auru . . . O anima curata,
In care cresce flórea virtutiei parfumata;
Unu sufletu blandu, in care speranti'a si credinti'a
Si-amorulu celu mai sacru si-are locuinti'a;
Cunun'a inocintiei frumósa, si unu nume
Rostitu de toti cu stima: aceste suntu in lume
A t'ale scumpe bunuri. Dar' spune-mi, óre este
Sub sóre vr'unu tesauru mai scumpu decatu aceste? . . .
Suntu multi, e dreptu, in lume, ce alt'eum adi sentiescu,
Ce mai pe susu de tote argintu-lu pretiuiescu,
Dar' crede-me, copila, ei suntu in raticire
Si nu sciu ce-i a vietiei curata fericire.
N'am nici eu scumpi tesauri. . . Dar' se te amu pe tine:
Omu mai avutu in lume n'ar' fi altulu, cá mine! . . .

Nu dica dara nime cá tu nu esti frumósa,
Cá n'ai cultura 'nalta si bunuri numeróse.
Cá tine fie tóte copilele romane:
Si-a nóstre suferintie voru trece astadi-mane;
Romanulu va fi mare cum fost'a in trecutu,
Si viéti'a pentru densulu va fi unu raiu placutu.
Petru Dulfu.

Unu mormentu.

Novela.

Mergându dela Craiova in susu, pe valea Jiului, cu
eatu te apropii de munti, cu atata devine regiunea totu
mai romantica, mai pitorésca.

Siesurile intinse si manóse se schimba in coline, in
vâi romantice, in paduri cu umbre.

Mergându pe Jiu in susu, dá caletoriulu de o pa-
dure frumósa si tinera, care se gata la marginea unui
satu micu.

Pe sub padure duce calea Jiului, si lânga cale, sub
pól'a padurei, in capulu satului stâ unu stejaru betranu si
stufosu.

Sub acestu stejaru se afla unu mormentu próspetu,
si la capetulu mormentului o cruce noua, dar' simpla. Pe
cruce se vedu scobite acestea cuvinte:

„Uitamé, si fii ferice!“

Nici unu nume, nici unu semnu nu spune cine dór-
me acolo, sub pól'a padurei, in umbra, departe de cintirimu.
Acestu mormentu e unu mormentu misteriosu.

Nu scie nimenea candu l'a sepatu, cine l'a sepatu;
cine dórme in elu, si de ce a moritu.

Intr'o buna demanétia l'a aflatu acolo pastorii, se-
patu nou si acoperitu in aceea-si nópte.

Nimenea nu vine se-lu caute, nimenea nu l'a plansu,
nimenea nu l'a cantatu.

Numai ccle sér'a tardforu vinu paserile, vine cate o
filomela, se pune pe o crengutia, si-i canta atatu de doi-
nicu, atatu de gelnicu, se pare cá dice: eu sciu dorerea lui!

Si vinu venturile din padure, se pare cá precepu ce
spune filomel'a, si asié plangu.

Ér' nóptea tardfú, in mediulu noptiloru, candu tóte
dormu, candu nu mai pândesce nimenea tainele dorerei,
in tota nópte stâ radimata de cruce o figura alba, si
plange — si plange pâna-i séca lacramile..

Asié spunu caletorii intardiati in nópte; — dar' nime-
nea nu scie cine e, si pentru ce plange.

Pote o dína santa, care vine pe pamentu, de plange
mortii pe cari nu-i plange nimenea. . . .

* * *

Dómne, multe lacrami contienu doi ochi!

Le stergi si éra vinu; si vinu si éra le stergi; dar'
candu le-ai stersu tote te affi la gropa.

Numai aci incéta lacramile din doi ochi.

Omenii se cáescu de lacrami, dar' nu sciu ce ar'
perde se-si pérda lacramile.

De castígi: plangi; de perdi: plangi; de ti-e doru,
de te dóre, totudéuna totu lacramile te mângaiá, si nime-
nea nu scí mangaiá cá si lacramile. —

Istioria ce vi o spunu e prospeta. Nici érba n'a
crescutu inca pe mormentu, nici ochii nu sau uscatu de
candu sau intemplatu.

In satutiulu de lânga padure traia o baba betrana
cu staricea buna, dar' veduva si betrana aproape de grópa.

Bab'a avea o fiica, pe frumós'a Fira, cea mai fru-
mósa in totu satulu.

De candu curge Jiulu nu crescúse fetióra mai fru-
mósa cá Fir'a. Cas'a babei erá cas'a cea mai cautata in
totu tienutulu; cáci in casuti'a babei siedé o dína mai
frumósa cá dínele, si acésta dína avea doi ochi frumosi,
mai frumosi cá stelele, mai ferbinti cá sorele.

Si cine ii vedea nu-i mai uitá; si cine nu-i potea
uitá, nebunia.

Pentru doi ochi!

In anim'a unei fetióre este o icóna, icón'a unui
barbatu; in sufletulu ei unu visu, visulu fericirii; dar' in
ochii ei este o lume 'ntréga, si acésta lume e plina de
amoru.

Si lumea ace'a mare, si amorulu acelu ardiotoriu,
vorbescu, si dícu: cine va avé acesti doi ochi le va avé
tóte: icóne, visuri, fericire, lumea 'ntréga plina de amoru.

In doi ochi!

In acél'a-si satutiú erá unu june, din parenti bu-
ni — frumosu si voinicu, sergentu la ostea de dóro anti
— Georgiu Velésu.

Elu fú celu fericitu!

Intr'o dí 'lu prinse Fir'a de mana, privi in ochi,
lui cu amoru, si díse: anim'a mea va fi a t'a, sufletulu
si amorulu méu, tote voru fi a t'ale.

— Si ochii cei frumosi — díse Georgiu.

— Si ochii cei frumosi, dísa ea.

Si ce e in ochi — amorulu; si ce e in amoru — fericirea.

Si Georgiu deveni mire, si Fir'a deveni mirésa — o parechia de dini din poveste.

Nu suntu dile lungi cá dilele 'nainte nuntii.

Candu vedi visulu fericirii, 'lu vedi cu ochii, si nu mai vine; 'lu audi sioptindu, si nu mai sosesece.

Nunt'a se apropiá, dar' aci se amestecá sortea in calcululu omeniloru.

Istoriu'a s'a intemplat in primaver'a anului trecut.

Lupt'a russo-turcesca a isbucnit. Russii au trecut Prutul, si Turcii incepu' a bombardá orasiele si satele Romaniei pe malulu Dunarei.

Basii-bosucii treceau Dunarea, si pradáu marginile, si gefuiau in modu barbaru.

Tiêpetulu tierii trece cá fulgerulu, tiér'a se 'narmedia, dorobantii, acestu zidu puternicu de aparare, suntu chemati la arme.

Tenerii se 'nrolédia. Betranii i incuragiédia, si mamele nu plangu. Lasá mérga, ei suntu barbati.

Si totu-si — pe totu pasiulu plansu, pe totu pasiulu lacrami. Oh amoru — amoru!

Dragostea mameloru innéca plansulu, ea e mai patita; amorulu plange, elu e mai teneru.

Dragostea mamei 'si vede fiulu plecându, dara vede si dorerea tierii; amorulu e orbu, elu nu vede nimica, numai dragulu plecându.

Georgiu sergentulu léga sabi'a, 'si saruta mirés'a, si se duce.

Ostasiulu romanu are doue dragutii: pusculiti'a sa, si mandruliti'a sa.

Si amendoue i-su dragi cá sufletulu.

Cu un'a traesce, cu un'a more.

In capulu satului, la stejarulu celu betranu se mai oprí odata sergentulu, se mai reprivéscá inderepta, spre casuti'a parentiesca; se mai dica unu adio miresei cei mai frumosa pe Jiu.

Fir'a 'lu potrecu pâna aci. Elu i-povestea de gloria, ea i-povestea de amoru.

Oh, câti omeni au moritu pentru acestea doue visuri!

Sub stejaru statú Georgiu pe locu 'si imbratiosia mirés'a.

— Fii ferice Fira. De-oiu trai, te fericésca dorulu meu; de-oiu mori, uita — uita si nu plange multu; faci'a ti-ar' vescedi, frumséti'a ti-ar' pali, si ochii cei frumosi si-ar' perde lacrimile. Uita, si fii totu frumosa, mirele teu te va asceptá in ce'a lume, in pragulu besericii, cu cunun'a pa capu.

Fir'a 'lu imbratiosia si nu disé nemieu. Nu potea vorbi de plansu.

Oh, si câte ar' avea se-i spuna! Cum se mérga, cum se við; cum se 'vinga, si éra cum se við; cum s'o iubésca, cum se nu-o uite. . . .

Dar' sozii mergeau horindu si chiuindu. Cu ei lautariulu, si cu lautariulu veseli'a.

Asié merge Romanulu la bataia.

— Remâi sanatosa scumpa — dise Georgiu lacramandu.

Fir'a avea la peptu o cruciulitia de argintu. O deslegá si-o dadu lui.

— Vedi Georgiu, de cate ori am avutu suparare, mi-am pusu cruciuliti'a ast'a mica la sinu, m'am rogatu lui Domnedieu si mi-a ajutatu. Du-o cu tine, se-ti ajute Domnedieu. Dute si viná. Candu va re'ntorna ostea eu te voiu asceptá sub acestu stejaru, mirésa si iubitore cá acuma.

— O voiu portá la anim'a mea pâna ce voiu trai. Candu vei vedea acésta cruce, si eu nu voiu fi de faci'a — nu me asceptá, ca voiu fi mortu; pâna inse nu vei capetá crucea, nu crede ori cine ti-ar' spune, eu voiu trai si me asceptá.

A disu, o-a sarutatu, si s'a dusu.

Ea a remasu, cu dorulu si cu lacramile.

Pentru tota fiinti'a a creatu Domnedieu unu talismanu. Pentru barbatu a creatu lupte, dar' i-a datu si potere se suferé; la femeia i-a datu doi ochi mandri, in cei doi ochi lacrami, si 'n lacrami mangaiere.

Acésta mângaiere a remasu pentru Fir'a — mângaierea lacremiloru.

Amorulu tristu, dorulu gelnicu, si lacramile si mai gelnice.

Oh bune-su lacramile la doreri! Ce ai face se nu poti plange?

Din visulu mirésai — gele.

Au trecut dile, au trecut septemani, dar' gelea nu trecea,

Armat'a romana a ajunsu la Dunare, greulu armeloru s'a asediata la Calafatu; dar' Fir'a pe tota diu'a primia veste dela Georgiu.

Bombele turcesei incepu' din Vidinu, — Calafatulu respundea ca bombe romanesei; dar' epistolele sosiau regulatu, si in epistole atata doru, atata amoru.

Dar' se pare cá ar' fi fostu scrisu in stele cá dela Romani se capete imperati'a osmana lovitur'a cea de morte. Armat'a muscalésca fu sdrobita la Plevna, turcii vitegi amenintiau cu perire armat'a rusa.

Atunci a trecut Romanii Dunarea se scape pe muscalu si se opréscá armele turcesei in cale.

Si le-au opritu.

Romanii sau luptatu, ér lumea a statu uimita si i-a admiratu.

Ce nu au potutu o lume de muscali, au potutu o mana de Romani.

Dar' au caditu sermanii, au caditu cá frundi'a. Dar' cei ce au remasu au invinsu.

Ce curagiu, ce voinicia, ce suflète, naprasnice, Domne! Acasa in tiéra bucuria si lacrami, bucuri'a invingerii, lacramile perderii.

Cine scie cine a moritu, cine scie cine a remasu?!

Georgiu nu mai seria, scrisorea nu mai sósea.

Prin satu ambláu faime: Georgiu nu mai scrie, Georgiu a moritu.

O baba a disu dintaiu euentulu, o gura rea, o vorba necumpenita, si s'a dusu mai departe.

Dintâiu o vorb'a, mai apoi fama, si in urma cre-
dinti'a

Vorb'a si ventulu umbra repede.

Fir'a plangea, dar' se parea ca inca e mai frumoasa
plângându.

Petitorii vineau de nou.

— Fir'a sufletulu meu — disa mam'a ei intro buna
demanétia — curmâti gelea, stergeti lacramile, Georgiu nu
va veni, Georgiu a moritu. Te ceru teneri de séma, ma-
ritâte fét'a mea.

Fir'a plangea.

— Io-su betrana, nu mai am dile multe, Firuca
draga; maritâte se te vedu asiediata. Domnedieu e bunu
si te va mângaiá.

Firuc'a totu plangea.

A trecutu dile, dar' Firuc'a nu mai raspundea.

Mam'a deveni morbosa, picá la patu.

— Eu moriu Firuca draga, maritâte se moriu cu
odihna. Nu potu muri vediendute ca remani singura.

Fir'a n'a dísu nimica, dar' erá in capulu satului o
baba. Descantá, facea farmece si tiépá cu cartile.

Fir'a s'a dusu la ea si o-a intrebatu veniva Georgiu
séu ba.

Bab'a a tiépatu cu cartile, a facutu fačia posomorita
si a respunsu.

— Fira-Fira, puiulu meu! Gele ti-se areta, gele
si plansu. VEDIU PE UNU CAMPU LARGU O DÁLMA MARE, O
DÁLMA DE CAPATINI, CAPATINI DE OMU. ÉTA AICI UN'A CREPATA
IN DOUA, ACEL'A E CAPULU LUI GEORGIU.

Fir'a picá pe pamentu cá morta.

— Dar' éta, indata ti-se sfetese bine, mare norocu,
multa fericire. Éta crainulu de rosii, craisiorulu celu fru-
mosu, dupa elu verde, craiti'a de rosii: sperantia, amoru
batâte noroculu, te-a facutu mama ta Duminec'a. . . .

Fir'a si-a deslegatu unu taleru din salba, i-l'a datu
babei si s'a dusu.

Mamas'a erá trédia, culcata pe patu.

— Maritâte Firuc'a mamei, mortea-e aproape, nu te
potu lasá singura.

— Me-oiu maritá mama draga, dise odata copil'a,
apoi si-a pusu batist'a pe ochi, si a plansu — a plansu.

La o luna de dile, Firuc'a erá maritata.

* * *

Poterea osmanului s'a frantu.

Romanii re'ntorecu victoriosi, de pe campurile Bulga-
rici, si aducu tierii bucuria si marire.

Nicopolulu, Plevn'a, Rahov'a, Smerdan, si totu malulu
Dunarii e luat, stindardulu romanescu felfaia pe ziduri,
pe cetati si pe campuri, acolo unde au felfaitu pe tem-
pulu lui Mihaiu vitédiulu.

Armat'a romana a-intorsu in tíera si regimentele
cele mai rarite mersera pe unu momentu la vetrile parin-
tiesci.

Georgiu erá pe cale, dorulu 'lu ducea díu'a si noptea,
se ajunga mai curundu — la mirésa.

In Craiov'a i vini vestea ucigatória, cá Fir'a s'a ma-
ritatu.

A vediutu forturile Plevnei, a vediutu mortea, a
privitu la ea ochi in ochi, a vediutu in giurulu lui mii de
cadavre, nici odata nu s'a infricatu, nici odata n'a lacra-
matu; dar' candu a auditu faim'a de Fir'a — a plansu cá
unu copila.

A statu pe locu si a plansu trei dile ne'ncetatu.

Dupa trei dile a chematu la sine unu june, soéiu de
arma si amicu.

Georgiu erá tristu si palidu,

— Frate, dise elu, eunosci tu stejarulu celu mare
la capetulu satului meu?

— Cunosecu.

— Sum morbosu frate. Déca asiu mori, ingropa-me
sub acelu stejaru. La capu mi pune o cruce simpla, si pe
cruce serie numai atata: nitá-me si fii ferice. Dorescu se
nu scie nimenea in lume cine e ingropatu acolo. Dar' éta
acésta cruceiulitia, o dú la Fir'a, si-i spune cá mirele ei
o ascépta la stejarulu celu betranu.

Atata dise, apoi i se franse cuventulu.

Cateva mominte statù pe pitióre tristu si nemisicatu.
Faci'a-i ingalbiniá din ce in ce, ochii i eráu impainginiti
si privia fipsatu la unu punctu.

Odata continuá cu voce lina si tremurându:

— Eu voiu re'ntorná la oste, spune Firei — —
acé i se franse cuventulu si cadiù pe pamentu.

A cadiutu cá stejarulu sfasiatu de tresnetu, — l'a
sfasiatu tresnetulu dorerei. — S'a frantu trupulu celu tare
si sufletulu celu nobilu si voinicu.

Spunu ca anim'a omului crépa de dorere! . . .

Sergentulu frumosu a cadiutu pe pamentu — —
numele ei — Fir'a, a fostu celu din urma pe buzele lui
— — si in cateva mominte erá mortu.

Si preste trei dile, sub stejarulu celu betranu statea
unu mormentu prospetu, si o cruce simpla. Pe cruce: ni-
tame si fii ferice.

Unu strainu necunoscutu aduse Firei o cruceiulitia;
si candu o a vediutu — oh candu o-a vediutu a prinsu a
tiépá, a tiépá-si a sberá cá o nebuna.

— Mirele teu te ascépta la stajarulu celu betranu
— dise strainulu.

Fir'a tresári.

O ascépta la stejaru — mirele! Si ea; ea nevésta
nevésta altui'a. . . .

Noptea, in mediulu noptii, o figura ascunsa se apro-
piá de stejaru, o figura de femeia, erá Fir'a.

Sub stejaru i-se parea cá sta o figura négra si-o
ascépta.

Se apropiá de ea; dar' ah! n'a fostu figura, n'a fostu
Georgiu, numai crucea lui, si pe cruce catev'a evvinte:
uitame si fii ferice.

Si de atunci, in tota noptea vine figur'a de femeia,
si 'n mediulu noptiloru o vedu caletorii incotita pe cruce
si plângându.

Nimenea nu scie cine e in mormentu, si cine lángha
mormentu.

Numai figur'a acé'a négra, radímata pe cruce, scie
cá in mormentu dorme mirele ei, unu mire nefericitu.

Sér'a 'lu canta flomel'a, demanéti'a frundiele.

Preste nopte 'lu plange ventulu, si doi ochi teneri, dar' secati.

Si celu ce dorme e fericitu, ér' ce'a ce lu plange nu va fi in veci.

V. R. Buticescu.

La Cestiunea educatiunei si instructiunei femeiei romane.

Scol'a profesionala de fete din Bucuresti; Distribuirea premialoru prin Domnul Romanilor; Discursul Directorei Institutului — resumatu istoricu alu educatiunei si instructiunei femeiei.

Esista in Bucuresti una scóla profesionala de fete a carei scopu este: industria nationala; si tocma un'a din acele industrie delicate, pentru cari adi strainii ne sus-tragu sume enorme pre fie-care anu, si care e menita a dotá femeiele romane cu cunoscintie practice, care se le póta procurá in modu onorabilu subsistenti'a cotidiana.

Ori cene a visitatu acestu stabilimentu a potutu se véda abilitatea cu care se esecuta comandele de croitorie si rufarie, eleganti'a cu care se fabrica flori fine pentru palarie, buchete pentru salonu si totu felulu de obiecte de acés-ta natura.

Desi nu are una esistencia asié de vechia, acestu ateli-eru de industria si-a capetatu una reputatiune buna. Noi 'lu consideramu cá unu bunu începutu pentru industria nationala fina; si credemu, ca bene condusi si incuragiatu de Romani, elu va capetá una întindere mai vasta, reluându din mânilé jidaniloru una munca, pentru care Romancele nóstre suntu destulu de apte. . . .

. . . Domnitoriulu Romaniloru Carolu I., pre cátu de gloriosu in lupte pre atatu de generosu in pace, cerce-tá in 30 iuniu — 12 iuliu a. e. acestu institutu nationale si incuragiându pre tenerele eleve ale aceluia la diligentia si perseverantia intru urmarirea nobilei scopu ce si-au propusu, intre sunetele armonioase ale muzicei militare ro-mane, distribuí între densele premiale menite a recompensá silintiele si nisuintiele fie-carei'a. — Cu acést'a ocasiune ze-los'a profesóre si directóre a acestui institutu Dómna Pau-lin'a Zaharescu rostí unu discursu, — care pentru va-órea-i literaria lasamu se urmeze aici.

„Pré naltiate Dómne! Presenti'a Mariei vóstre la ser-batórea distribuirei premialoru, in acestu anu candu tier'a este preocupata de cele mai grave eveneminte, este una proba de iubirea ce Mari'a Vóstra are pentru Poporulu ro-manu si de inalt'a sollicitudine ce pórtá pentru instruirea si luminarea Natiunei.

Mari'a T'a! Intre reformele cele mari, cu cari s'a ilus-tratu secolulu presentu, un'a din cele mai importante este ace'a a educatiunei si instructiunei femeiei, care are prin-cipalulu rolu in formarea animei si sentimentelor omului si influintiéza intr'unu modu decisivu asupra existentiei lui. In antichitate, pentru femeia eráu inchise tóte cáile, prin cari ar' fi potutu ajunge la sanctuariulu scientiei, si tóte popórele refusara a o admite intr'o positiune mai nobila, nevoiendu a tiené in sema, ca femeia esercita o influentia

poternica in societate, si ca ea cá si barbatulu cugeta, sim-te si este capabila de fapte mari si frumoase. — In veaculu de mediulocu, gratia influentiei binefacatóre a crestinismului, femeia incepe a fi considerata cá omu; fú incungiurata de stima si respectu, inse remasé totu sclava ignorantiei pána pe la finele secolului trecut, candu incepe a se cunósce si a se întrebá: déca Creatorele, care a dotat'o cu atatea fa-cultati intelektuale, a pus'o pe pamentu fara altu scopu de catu a vegetá, remanendu intro vecinica pruncia. Atunci pe orizontele Franciei si alu alteru tieri mari, in care petrun-sera radiiele civilizatiunei, incepura a aparé mici stelutie lu-citóre, dara aceste stelutie apareau fórte raru, si nu aveau putere a risipi intunereculu ce erá in giurulu femeiei, si prin urmare in giurulu léganului omului; 'i trebuia scoli, si inca multe, cá-ci intunereculu erá mare. Barbatii instruiti si patrioti, din tierile civilizate, incepura a pricepe, ca omenimea va trage profite imense, avédu femeia mai bine instruita si luminata, de catu ignoranta. Ei se convinsera ca natur'a care i-a incredintiatu léganulu omenimei, i-a datu o inteligintia asemenea cu a barbatului, si i-a pusu in anima semtamente nobile si unu devotamentu fara margini, — de ace'a n'au crutiatu nici unu sacrificiu pentru a pre-veni acést'a imperiósá necesitate a timpului, asié ca in se-cululu presentu aspiratiunile incepura a deveni realitati si mai tóte popórele culte se întrecu a da catu se póte mai multa desvoltare educatiunei si instructiunei femeiei cá s'o póta prepará pentru implenirea frumoasei missiuni, ce pro-vedinti'a sa desemnatu; ei prevedu, ca nu este departe tempulu, candu femeia va fi chiamata a-si luá loculu, ce me-rita in organismulu societatiei. — Déca preocupatiunea cea mai seriósá a acestoru barbatii culti, cari lucréza pentru fe-ricirea si prosperitatea genului umanu, este de a formá mai antaiu bune mame, socii morale si devotate, care se influin-tieze intr'unu modu salutaru asupr'a faptelor omului, in-tarindu astfelu famili'a care este temeli'a cea mai poterni-ca a statelor, si apoi s'o prepare a deveni buna cetatiéna.

Jun'a romana atrasa de aceste idei civilizatórie, ce cá unu curentu electricu au strabatutu Europ'a nu remase mai in urma. O era noua incepú pentru femeia in Romani'a. Educatiunea si instructiunea ei luara o rapeda desvoltare, scólele primarie se inmultira intr'unu modu semtietoriu si, pre lángha acést'a, se creara si scóle secundarie prin mai multe orasie ale tieriei. Dar' aspiratiunile femeiei nu se oprira aci; ea incepú a manifestá dorinti'a de a se redicá, prin cultur'a spiritului si a animei, intr'o positiune mai inalta, si in anii din urma se vediura copile preparate in particularu, trecându cu succesu ecsamenile liceelor de baieti. Aceste tendintie progressiste facura, cá onor. consi-liu generalu de istructiune se proiecteaze infientiarea a trei licee pentru femei, care proiectu realisandu-se, precum spe-ramu, va redicá pe femeia romana alaturi cu femeile tieri-loru celoru mai civilizate, — usile facultatiloru se voru de-schide spre a primí in sinulu loru pe femeile bacalaureate, unde voru luptá alaturi cu barbatii spre a obtiené titluri academice in diferite specialitati.

Necesitatea, ce se mai simtiea inse de a se dá feme-

iei cunoscintele cator'va meserii practice indispensabile vietiei, care se-i asigure esistenza si bunulu traiu, si cu produsulu caror'a se póta in tempu greu a veni in ajutoriulu familiei sale, se recunoscú de Inaltulu guvernul alu Mariei Vóstre, care fiindu incredintiata, ca numai acolo este adeveratul progressu, unde industri'a si comerciulu 'si-au partea loru in ramurele de activitate nationala, si ca numai prin industria si comerciul o tíera devine avuta si prospera, creandu scoli profesionale de fete, unde romanele, pe lângă instructiunea ce primescu, invétia si cate o meseria, pentru care suntu destulu de apte. De si numerulu acestoru scóle este inca micu in reportu cu necesitatiile ce se simtu, speramu, ca ele se voru inmultí proportionalu cu midiulócele. Chiaru de pe acumu mai multe capitale de judetie se grabescu a deschide scoli de asemenea natura, recunoscúndu-le importantia: ca pe lângă serviciale, ce aducu societatiei in genere si femeiei in parte, dau si unu aventu industriei nationale, si facu, cá comerciulu tieriei sa fia pusu pre o cale de prosperitate.

Remane acumu la voi, june copile, se lucrati continu, spre a ajunge scopulu, pentru care Creatorele v'a pusu in lume; pentru-ca numai prin munca, fia intielectuala, fia física, natiunile, cá si individele, se inaltia si se apropia de perfectiune. Nu prin minere, fia ele veri-catu de avute, se creaza adeverat'a avutia a popóreloru si a stateloru, ci prin munc'a intielectuala si onesta; cá-ci mineralele cele mai avute, o-data esplotate, nu se mai reproducu, éra labórea este o sorginte nesecabila de avutia, care se perpetua din generatiune in generatiune. La lucru dar' si siliti-ve a aretá lúmei, ca si femeia romana doresce progressulu si merita, cá cei in dreptu se se ocupe cu ace'asi sollicitudine de educatiunea si instructiunea ei, cá si de a barbatului."

Teatrulu vietiei.

Lumea e unu teatru mare. . . .
Ómenii? . . . actori mascati! . . .
Séu asié-i dór' fiecare
Cum s'aréta, cugetati?
Ce'a ce dícu: semtiescu toti óre?
Cei ce ridu: nu-su intristati?
Cei ce plángu: pre toti i dóre? . . .
O! atunci ve insielati!

Ici o dama ce te'mbéta
Cu frumsétiele-i ceresci.
Ea, prin baluri candu s'aréta,
Séu pre strada de-o zaresci:
In metasa stralucesce,
Cátu la-ea nu poti cautá;
Ér' acasa? . . . flamëndiesce . . .
Prunci-i-su goli, n'au ce mancá.

Cóle unu ómu, trecúndu prin piatia,
'N haine vechi si de multi áni,
Dice: „Ard'o foculu ce viétia!
„Adi de nou spesái cinc' bani! . . .

„Blastemu voue: stomachu, gura:
„Voi de totu me ruinati! . . .“
E seracu? Ba. Pe usura
Are mii de galbeni dati. . . .

Ici declara-unu june — amoru
La o féta cáu betrana:
„Te iubescu si ardu de doru
„Pentru tine scumpa dína! . . .“
„Farmeculu teu me imbéta! . . .“
Dice, uitandu de-a ei ani:
Cáci gându i stá — nu la féta!
Ci — la pung'a ei de bani. . . .

Cóle-unu domnu caruntu pre barba
Catra-o juna dice ér':
„Fii a mea, copila dalba! . . .“
„Hai cu mine la altaru! . . .“
Ea lu-asculta, si-i promite
Mán'a si alu ei „amoru“;
Cáci nutresce doru ferbinte:
Pentru unu traiu domnescu, usioru. . . .

Ici o veduva frumósa,
Haine negre-a imbracatu.
Ea s'aréta multu doiósa,
C'a moritu „scumpu-i“ barbatu.
Plange adesu si se gelesce
Pe-alu mortulu mormentu. . .
Ér' p'ascunsu? . . . se veselesce . . .
Cá'n viétia multi mai suntu!

Cóle-unu ómu invetiatu fórté
Totu vestesce 'n serbatori
La cellu prosti, ca lenea-i mórté
Pentru ori ce moritori;
Si beti'a — precum vede
Lumea tóta — e pecatu . . .
Ér' acasa? . . . densulu siede
Diu'a-nóptea mortu de beatu.

Éta ici unu numeru mare
De streini; Ér' intre ei
Unu domnu díce cu 'ngámfare,
Cá „romanii suntu misiei!“
Si 'n mii forme ne insulta. . . .
Cine-i densulu? Vre-unu magnatu
Dintr'o vitia multu mai culta? . . .
Ba, Unu romanu — renegatu.

Colo altu domnu totu vorbesce
Infocatu prin adunári:
Cá poporul seracesce,
Cá 'lu-mananca-atatea dári.
„Susu! — díce — se facemu tóte,
Cá se-i tindemu ajutoru!“ . . .
. . . Ér' acasa? . . . Elu, catu póte,
Stórce, 'nsiéla pre poporu. . . .

O! si cáti mai suntu in viétia,
Cáti demoni, angeri crediuti:
Ce au p'aloru négra fačia
Masc'a splendídei virtuti! . . .
Séu asié-i dór' fiecare
Cum s'aréta, cugetati? . . .
Lumea e unu teatru mare.
Ómenii? . . . actori mascati. . . .

Petru Dulfu.

REVISTA.

— Cantecele Gintei Latine. Abia credem ca se-ar' fi potutu aflá vré-o podóba mai frumósa pentru prim'a pagina a primului numeru din foi'a nóstra, cá acestu minunatu cap'd'opera a lirei romane cu care laureatul nostru poetu Vasile Alecsandri reportá invingere asupra celor mai distinsi poeti de ginte latina — romani, francesi, italieni, spanioli si portugali. — Acestu cantece s'a tradusu deja in mai multe limbe. Noi publicamu numai versiunile in limb'a franca, italiana si latina, pentru de a se vedé amenarea ce se afla intre limb'a romana si acestea trei sorori ale ei.

Associatiunea transilvana pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu 'si va tiené adunarea generale la Simleulu-Silvaniei in 4 si 5 augustu. Se ascépta dela noi cá se desvoltamu pre terenulu literariu si culturalu una activitate cu atatu mai incordata si mai energica, cu catu, in impregiurarile actuali, tote fortiele nóstre ne suntu reduse la acestu unicu terenu.

— Congressulu internationalu intrunitu la Parisu a tienutu in 15—20 iuliu mai multe conferintie etnografice, in cari intre altele au discutatu si unele cestiuni privitorie la Romani: Despre poporatiunile latine din Europ'a orientale; Despre elementele constitutive ale poporatiunii din basinulu Dunarei s. a. — Profesorulu Universitatiei din Bucuresti, cunoscutulu literatu romanu Vasiliu Alecsandrescu Urechia inca a luat parte la acestea conferintie; si chiar' de a dcu'a di fú incredintiatu cu presidiulu acelor'a. Domn'a s'a vorbi multa la cestiunile puse in discussiune in acestea conferintie; si mai multa la celea cari privescu mai de aproape ginte latina si in specia natiunea romana.

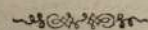
— L'Alliance Latine e titlulu unei reviste internationale de literatur'a, istoria, filologia, scientia si arte, care apare la Montpellier in brosiure trei-lunarie cate de 12—15 cole. Ea se ocupa mai alesu cu cestiuni din viet'i'a sociale a ginte latine, si intre acestea si cu de acelea cari atingu mai de aproape natiunea romana.

— Unu albumu alu femeieloru frumóse, care va cuprinde fotografiale celoru mai frumóse femei a tuturor natiuniloru din Europ'a, se va pune pre mós'a congressulu antropologicu intrunindu la Parisu in 16—26 augustu.

— Sectiunile scientifice ale Asociatiunii Transilvane pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu s'au intr'unitu in Sabiuu la 10 iuliu st. n. a. e. si s'au constituitu astfelu: Sectiunea filologica intr'unita su presidiulu ordinariu a Dnui Timoteiu Cipariu din membrii acestei sectiuni Georgiu Baritiu, Ios. Hodosiu, Dr. Gregoriu Silasi si J. M. Moldovanu, si a alesu de: V. Preside pre membrulu Ioanu Popescu, Secretariu pre J. M. Moldovanu; — Sectiunea istorica intr'unita su presidiulu ordinariu a Dnui Georgiu Baritiu din membrii acestei sectiuni Timoteiu Cipariu, Jacobu Bolog'a, Ios. Hodosiu, J. Antonelli, Dr. Ilarionu Puscariu, J. Pred'a si Ilarionu Puscariu; — Sectiunea scientieloru naturale intr'unita su presidiulu ordinariu a Dnui Dr. Pavelu Vasiciu din membrii acestei sectiuni Timoteiu Cipariu, Dr. A. Alessi Ant. Tombitasiu, Vis. Romanu, Eugeniu Brote, Dr. Moga Dem. Comsia, Dr. D. P. Barciuanu si N. F. Negrutiu, si-a alesu de V. Preside pre Dr. D. P. Barciuanu, Secretariu Eugeniu Brote. Sectiunea scientieloru naturale a datu spre revisiune doue operate concursule; si anume „Higien'a populara“ unei comisiune constatatoria din membrii sect. Dr. P. Vasiciu, Dr. N. Stoia si Dr. A. Alessi. — „Economia populara“ unei comisiuni constatatoria din membrii sect. An. Trombitasiu, Dem. Comsia si Dr. Brote; — a hotaritu a propune la adunarea de estu-anu a Asociatiunii transilvane infientiarea unui M. seu centrale pentru scientiele naturale, — si a emissu o comisiune constatatoria din membrii Dr. Alessi, Dr. Barciuanu si V. Romanu pentru a cercetá „Flora Districtului Nasudenau“ dedusa de D. Porcius si a referá despre acea in proxim'a adunare a acestei sectiune. In

uma tote trei sectiunile intr'unite in pleno au hotaritu cá in veneratoriu se tiená câte doue adunari, si anume un'a cu o luna inainte de adunarea generala a Asociatiunii transilvane si alt'a cu o luna dupa adunarea gen. a Assoc. transilvane.

— † A repausatu Michailu Iváskó de Joódu profesorulu de teologia etc., in 29 iuliu, la s. manastire a Niculei. — A fostu unu modelu de virtute si moralitate. — Asociatiunii transilvane p. lit. si cult. pop. romanu a testatu 100 fl. — Fiái memori'a eternu — beneventata!

„AMICULU FAMILIEI.“

Va esi la 1/13 si 15/27-a di a fie-carei lune, in numeri cate de 1—1 1/2 cóna. formatu cuartu mare.

Va publicá articuli sociali, poesie, novele, romanuri, suveniru de calatoria s. a.

Va tractá cestiuni literarie si scientifice, cu deosebita reflectiune fiendu la cerentiele vietiei practice.

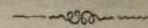
Va petrece cu atentiune viet'i'a sociala a Romaniloru de pretindenea, precum si a celoru alalte poporatiuni din patria si streinatate

Prin umoru dulce si satira alésa, va nisui a face câte una óra placuta familiei strivite de grigiele vietiei.

Preste totu va nisui a intinde tuturoru indiviidiloru din familia una petreecere nobila si instructiva.

Pretulu de prenumeratiune páza la finea anului e 1 fl. 50 cr., pentru Romani si streinatate: 4 fracl — lei noi. Collectantiloru dámu dela 5 esemplare solvite — unu gratis.

Articlii originali, la cererea auctorului, se remuneréza a mesuratu materiei si estensiunii lor.

Prenumerantii „Amicului Familiei.“

Domn'a Maria Iliesiu n. Siandoru, in Clusiu, Domnisor'a Rosalia Muresianu in Clusiu, Dnulu Vasiliu Popu pontof. in Clusiu, Dn'a Luia'a Demianu n. Budu in Gher'la, Domnisor'a Cornelia Indre in Gher'la, Dr'a Ludovica Huza in Gher'la, Dr'a Eugeni'a Bercianu in Gher'la, Dnulu Vasiliu Cotoca protopopu in Borlasi, Dnulu Artemis Cudarcu ppu in Asculeulu mare, Dnulu Gregoriu Popu a diaconu in Basesci, Dnulu Vasiliu Vancu ppu in Ujmetu, Dnulu Ioanu Galu ppu in Supurulu de susu, Dnulu Ioanu Vicasiu ppu in Hidiga, Dnulu Ioanu Cosma ppu in Periceiu, Dnulu Laurentiu Caba ppu in H-Giurtelecu, Dnulu Ioanu Cheseliu ppu in Naprade, Dnulu Teodoru Popu ppu in Ortelecu, Dnulu Vasiliu Getie ppu in Cuceu, Dnulu Vasiliu Ioanasiu in Coccu, Dnulu Vasiliu Suciu institutore in Dengeleagu, Dnulu Teodoru Bota stud. in Cap. Monosturu, Dnulu Ioanu Tivadaru ped. in Gher'la — Voru urmá.

Gacitura de semne.

De J. E. Negrutia.

$$\begin{aligned} & \square 5 - \times 2 \quad 12 \times 2 \quad * 5 = \times 5 \quad + : 2 \quad - 5 \square 2 \\ & \square 1 = ; : 2 = . \parallel 3 + 5 \quad \square 1 = ; : 2 \quad - 1 = 5 \square 2 \\ & . 5 \quad 1 \square 1 : 5 \quad . 5 : 1 \times 5 \quad 3 = * 3 = 5 \\ & ; 1 : = 5 \quad 2 \quad ? 2 \times 1 \quad § : 1 \times 34 * 1 \\ & * 3 \quad 3 = \times 4 \times 2 \quad 1 * 31 \quad ? : 5 \square 4 * 1 \\ & . 1 \quad * 3 \quad ? 2 \times 1 \quad ; 2 : 4 \square 1 = 5. \end{aligned}$$

Terminulu pentru deslegare e 8/20 augustu. — Intre gacitori se voru sortiá doue portretele cari representa pre Domnulu si pre Domn'a Romaniloru.

POSTA REDACTIUNEI

— Salutamu din adenculu animei pre toti acei'a cari au benevoitu a primi in casele lor pre „Amiculu Familiei.“ Din parte-ne nu vomu crutiá nici una ostenela pentru de a-lu face pre acest'a interesantu si amasantu tuturoru familiaroru romane. Numerulu acest'a lu tramitemu, de proba, la unii cunoscuti spriginitori ai literaturiei romane. — Numerii urmatori se voru tramite numai la P. T. Abonanti.

V. E. B. Deplena re'nsanetosiare!

E. P., C. B. si T. P. Celea tramise le vomu folosi in numerii urmatori.

V. S. Frundia verde lasa lasa,
Cu strein'a nu faci casa!

Proprietaru, Editoru si Redactoru respundietoriu: **Niculae F. Negrutiu.**

Imprimari'a lui Ioanu Stein in Clusiu.